

Komplexný čísla a ich zobrazenie

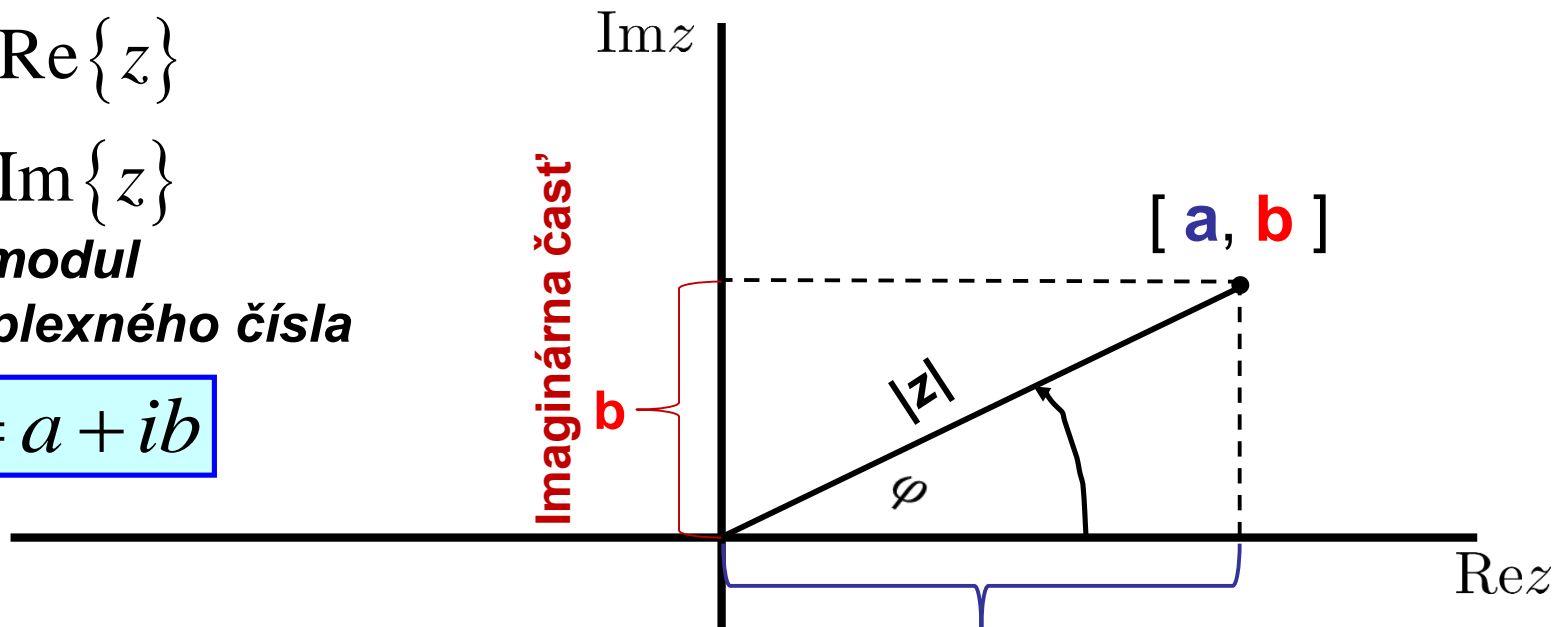
Obraz komplexného čísla je bod

$$a = \operatorname{Re}\{z\}$$

$$b = \operatorname{Im}\{z\}$$

$|z|$ – modul
komplexného čísla

$$z = a + ib$$

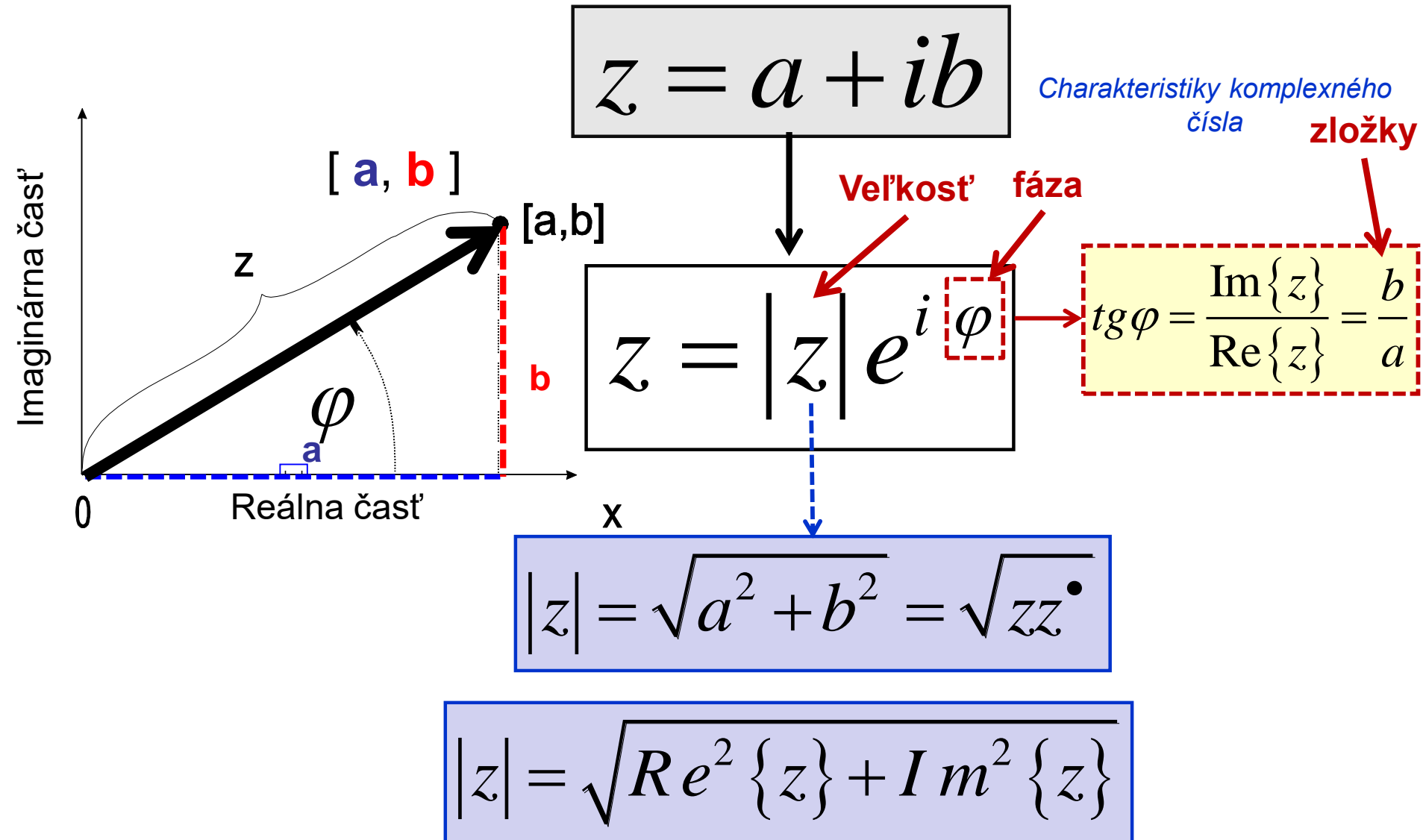
$$z = a + ib = \begin{cases} |z| [\cos \varphi + i \sin \varphi] \\ |z| e^{i\varphi} \end{cases}$$

$$\begin{aligned} a &= |z| \cos \varphi \\ b &= |z| \sin \varphi \\ |z| &= \sqrt{a^2 + b^2} \end{aligned}$$

$$|z| = \sqrt{zz^*} = \sqrt{a^2 + b^2}$$

Komplexný vektor a jeho zobrazenie

Obraz komplexného vektora je orientovaná úsečka

Rôzne tvary komplexných čísel

$$z = a + ib$$

algebraický

$$z = |z| [\cos \varphi + i \sin \varphi]$$

trigonometrický

$$z = |z| e^{i\varphi}$$

exponenciálny

$|z|$ – modul komplexného čísla

$$i^2 = -1$$

Komplexné čísla

využitie rôznych tvarov

$$z_1 = \cos \varphi_1 + i \sin \varphi_1 = e^{i\varphi_1}$$

$$z_2 = \cos \varphi_2 + i \sin \varphi_2 = e^{i\varphi_2}$$

$$z_1 z_2$$

Trigonometrická forma

$$\begin{aligned} &(\cos \varphi_1 + i \sin \varphi_1)(\cos \varphi_2 + i \sin \varphi_2) = \\ &[\cos \varphi_1 \cos \varphi_2 - \sin \varphi_1 \sin \varphi_2] + i[\cos \varphi_1 \sin \varphi_2 + \sin \varphi_1 \cos \varphi_2] \end{aligned}$$

Exponenciálna forma

$$e^{i(\varphi_1 + \varphi_2)} = \cos(\varphi_1 + \varphi_2) + i \sin(\varphi_1 + \varphi_2)$$

$$\cos \varphi_1 \cos \varphi_2 - \sin \varphi_1 \sin \varphi_2 = \cos(\varphi_1 + \varphi_2)$$

$$\cos \varphi_1 \sin \varphi_2 + \sin \varphi_1 \cos \varphi_2 = \sin(\varphi_1 + \varphi_2)$$

Nahrádzanie harmonických funkcií komplexnými

$$x = A \sin(\omega t + \varphi) \rightarrow x = \operatorname{Im} \left\{ A e^{i(\omega t + \varphi)} \right\}$$

$$x = A \cos(\omega t + \varphi) \rightarrow x = \operatorname{Re} \left\{ A e^{i(\omega t + \varphi)} \right\}$$

$$\hat{x} = A e^{i(\omega t + \varphi)}$$

$$A^2 = \hat{x} \bullet \hat{x}^*$$

Modul komplexného vektora zodpovedá amplitúde harmonickej funkcie, ktorú tento vektor reprezentuje

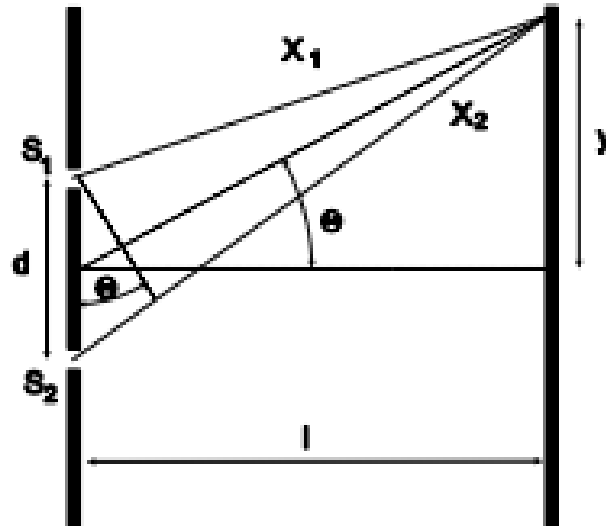
Častokrát pri skladaní vlnení potrebujeme poznať len druhú mocninu výsledného vlnenia v danom bode, pretože určuje intenzitu. K amplitúde sa dostaneme jednoducho:

Použitie komplexných čísel na výpočet integrálu

$$\begin{aligned}\int e^x \cos x \, dx &= \operatorname{Re} \left\{ \int e^x e^{ix} \, dx \right\} = \operatorname{Re} \left\{ \int e^{x(i+1)} \, dx \right\} = \operatorname{Re} \left\{ \frac{e^{x(i+1)}}{i+1} + C \right\} = \\ &= \operatorname{Re} \left\{ \frac{e^{x(i+1)}}{i+1} \bullet \frac{-i+1}{-i+1} + C \right\} = \operatorname{Re} \left\{ \frac{e^x (\cos x + i \sin x)}{2} \bullet (-i+1) + C \right\} = \\ &= \operatorname{Re} \left\{ \frac{e^x (\cos x + i \sin x)}{2} \bullet (-i+1) + C \right\} = \frac{1}{2} \{ e^x \cos x + e^x \sin x \}\end{aligned}$$

Youngov experiment

Dvojzväzková interferencia

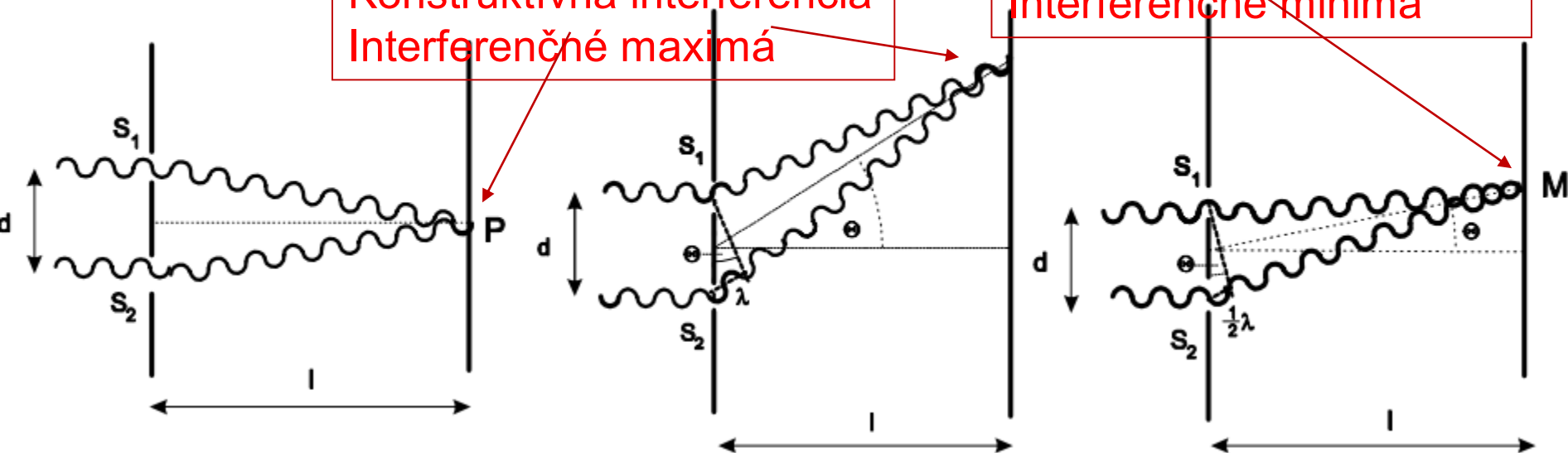

$$E_1 = A_1 \cos[\omega t - \varphi_1]$$

$$E_2 = A_2 \cos[\omega t - \varphi_2]$$

Konštruktívna interferencia
Interferenčné maximá

Deštruktívna interferencia
Interferenčné minimá

Dvojzvážková interferencia

Analýza cez trigonometrické funkcie

$$E = E_1 + E_2 \rightarrow A \cos(\omega t - \varphi)$$

$$E = [A_1 \cos \varphi_1 + A_2 \cos \varphi_2] \cos \omega t + [A_1 \sin \varphi_1 + A_2 \sin \varphi_2] \sin \omega t$$

$$A_1 \cos \varphi_1 + A_2 \cos \varphi_2 = A \cos \varphi$$

$$A_1 \sin \varphi_1 + A_2 \sin \varphi_2 = A \sin \varphi$$

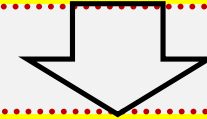
$$E = A \cos \varphi \cos \omega t + A \sin \varphi \sin \omega t = A \cos[\omega t - \varphi]$$

$$A^2 = A_1^2 + A_2^2 + 2A_1A_2 \cos(\varphi_2 - \varphi_1)$$

*Interferenciou vznikne opäť
harmonická funkcia so svojimi
charakteristikami*

$$E_1 = A_1 \cos[\omega t - \varphi_1]$$

$$E_2 = A_2 \cos[\omega t - \varphi_2]$$

$$E = A \cos[\omega t - \varphi]$$

Pripomína súčtové vzorce

Dvojzvážková interferencia

Analýza cez trigonometrické funkcie

$$E = A \cos \varphi \cos \omega t + A \sin \varphi \sin \omega t = \boxed{A} \cos [\omega t - \boxed{\varphi}]$$

V týchto rovniciach sú charakteristiky
výslednej vlny:

$$\begin{aligned} A_1 \cos \varphi_1 + A_2 \cos \varphi_2 &= A \cos \varphi \\ A_1 \sin \varphi_1 + A_2 \sin \varphi_2 &= A \sin \varphi \end{aligned}$$

$$\operatorname{tg} \varphi = \frac{A_1 \sin \varphi_1 + A_2 \sin \varphi_2}{A_1 \cos \varphi_1 + A_2 \cos \varphi_2}$$

$$\begin{aligned} [A_1 \cos \varphi_1 + A_2 \cos \varphi_2]^2 + [A_1 \sin \varphi_1 + A_2 \sin \varphi_2]^2 &= A^2 \\ A^2 &= A_1^2 + A_2^2 + 2A_1A_2 \cos(\varphi_2 - \varphi_1) \end{aligned}$$

Dvojzvážková interferencia

Analýza cez komplexné čísla

$$E_1 = A_1 \cos[\omega t - \varphi_1] = \operatorname{Re}\{A_1 e^{i[\omega t - \varphi_1]}\}$$

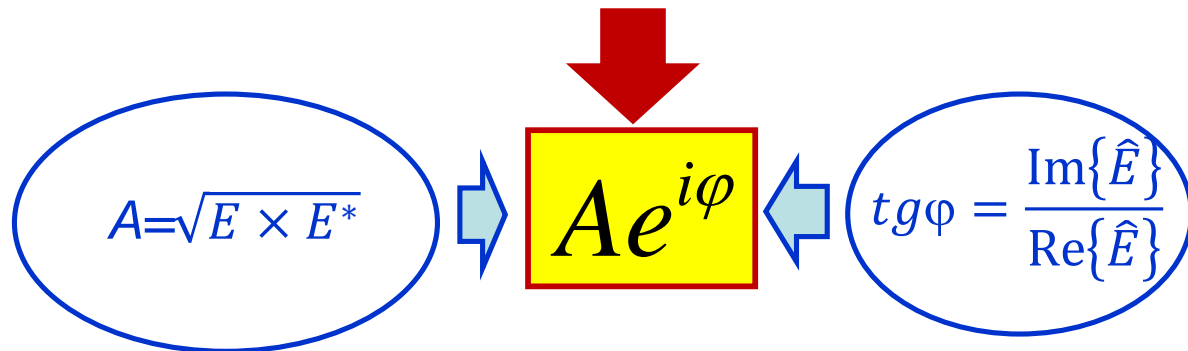
$$E_2 = A_2 \cos[\omega t - \varphi_2] = \operatorname{Re}\{A_2 e^{i[\omega t - \varphi_2]}\}$$

$$E = E_1 + E_2 = A_1 \cos[\omega t - \varphi_1] + A_2 \cos[\omega t - \varphi_2] = \operatorname{Re}\{A_1 e^{i[\omega t - \varphi_1]} + A_2 e^{i[\omega t - \varphi_2]}\} = \operatorname{Re}\{E\}$$

KÓDOVANIE cez komplexné čísla

$$\hat{E} = A_1 e^{i[\omega t - \varphi_1]} + A_2 e^{i[\omega t - \varphi_2]} = \underbrace{[A_1 e^{-i\varphi_1} + A_2 e^{-i\varphi_2}]}_{\text{Komplexné číslo s amplitúdou A a fázou } \varphi} e^{i\omega t} = A e^{i(\omega t + \varphi)}$$

Komplexné číslo s amplitúdou A a fázou φ

Dvojzvážková interferencia

Analýza cez komplexné čísla

$$E = \text{Re} \left\{ A_1 e^{i[\omega t - \varphi_1]} + A_2 e^{i[\omega t - \varphi_2]} \right\} = \text{Re} \left\{ \left[A_1 \cos \varphi_1 + A_2 \cos \varphi_2 - i (A_1 \sin \varphi_1 + A_2 \sin \varphi_2) \right] e^{i\omega t} \right\}$$

$$\hat{E}$$

$$\text{tg} \varphi = \frac{\text{Im}\{\hat{E}\}}{\text{Re}\{\hat{E}\}}$$

Komplexné číslo s amplitúdou A a fázou φ

$$A e^{i\varphi}$$

$$|A| = \sqrt{E \times E^*}$$
$$\text{tg}(-\varphi) = \frac{\text{Im}\{E\}}{\text{Re}\{E\}}$$

DEKÓDOVANIE:

Amplitúda A:

$$\hat{E} \times \hat{E}^* = \left[A_1 e^{-i\varphi_1} + A_2 e^{-i\varphi_2} \right] \times \left[A_1 e^{i\varphi_1} + A_2 e^{i\varphi_2} \right] = A^2$$

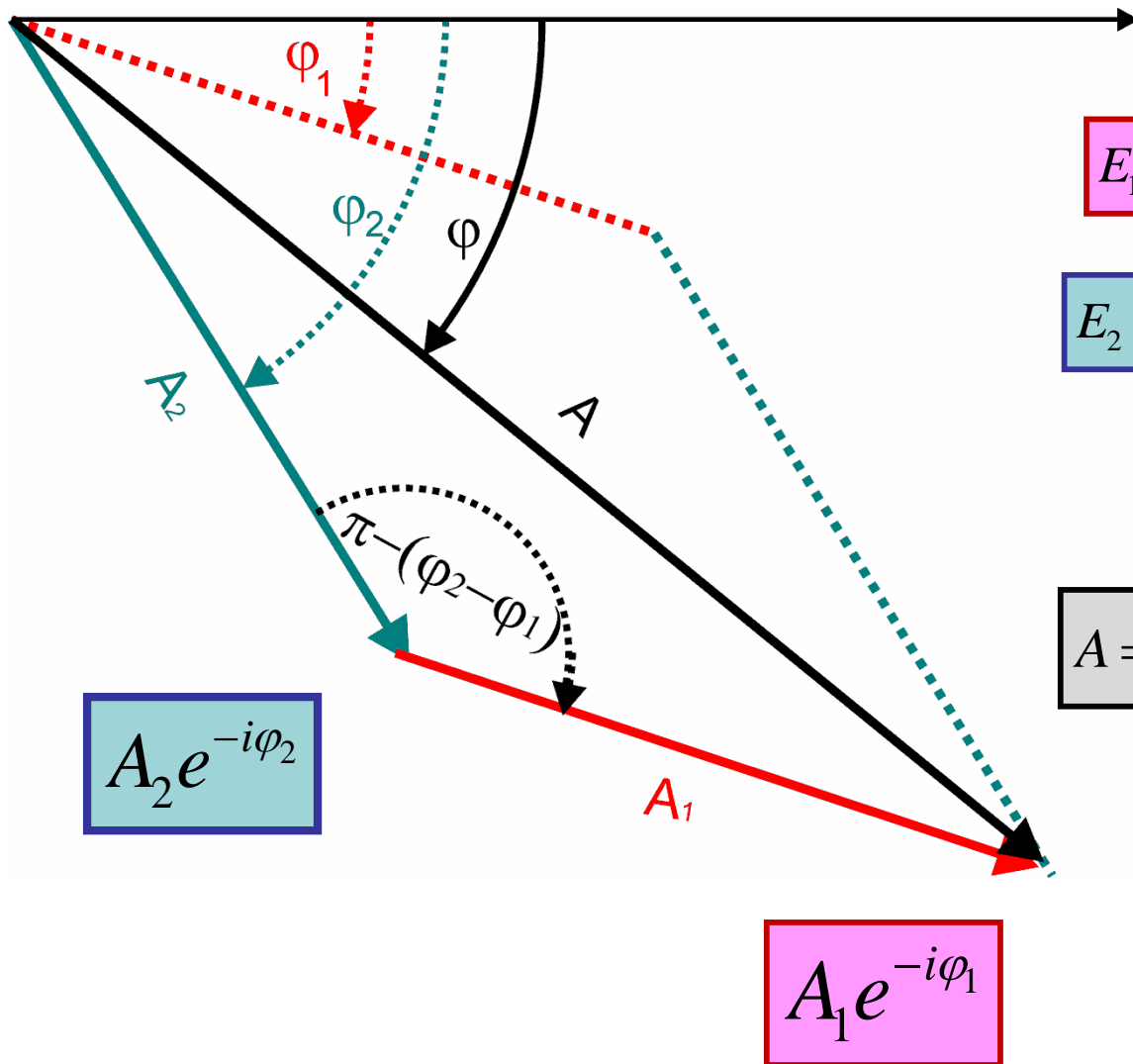
$$A^2 = A_1^2 + A_2^2 + 2A_1 A_2 \cos(\varphi_2 - \varphi_1)$$

Fáza φ :

$$\text{tg} \varphi = - \frac{A_1 \sin \varphi_1 + A_2 \sin \varphi_2}{A_1 \cos \varphi_1 + A_2 \cos \varphi_2}$$

Dvojzvážková interferencia

Analýza cez grafické zobrazenie fázorov

$$E_1 = A_1 \cos[\omega t - \varphi_1] \rightarrow A_1 e^{i[\omega t - \varphi_1]}$$

$$E_2 = A_2 \cos[\omega t - \varphi_2] \rightarrow A_2 e^{i[\omega t - \varphi_2]}$$

Zobrazme v čase $t=0$

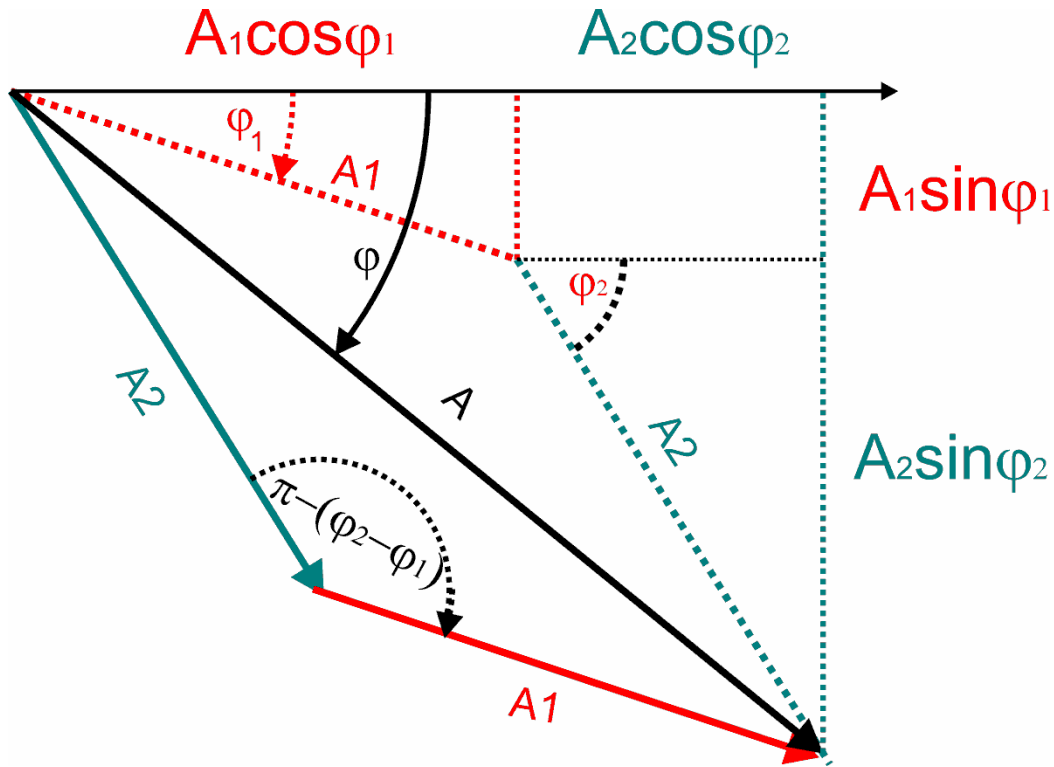
$$A = \sqrt{A_1^2 + A_2^2 + 2A_1A_2 \cos(\varphi_2 - \varphi_1)}$$

$$A_2 e^{-i\varphi_2}$$

$$A_1 e^{-i\varphi_1}$$

Dvojzvážková interferencia

Analýza cez grafické zobrazenie fázorov

$$\operatorname{tg} \varphi = \frac{A_1 \sin \varphi_1 + A_2 \sin \varphi_2}{A_1 \cos \varphi_1 + A_2 \cos \varphi_2}$$

$$A = \sqrt{A_1^2 + A_2^2 + 2A_1A_2 \cos(\varphi_2 - \varphi_1)}$$

$$y = \operatorname{Re} \left\{ A e^{i(\omega t - \varphi)} \right\}$$

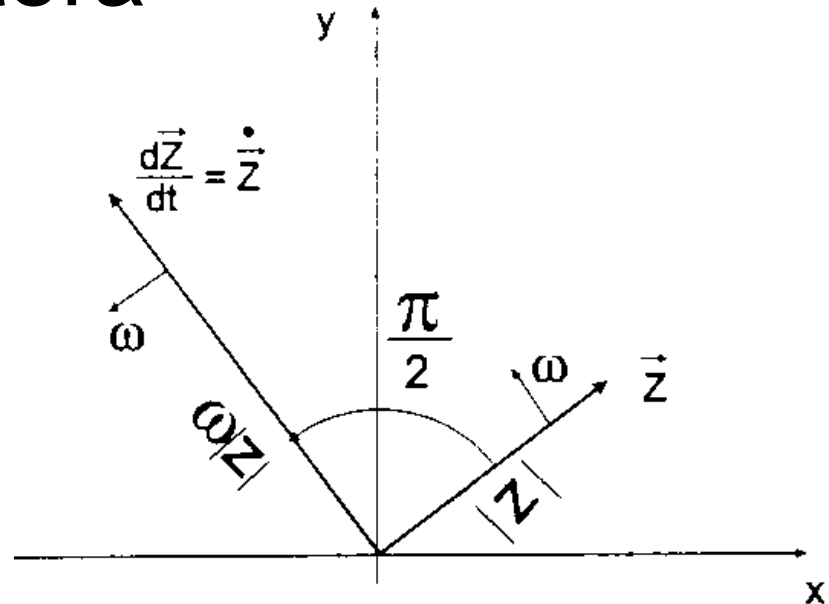
Násobenie komplexného čísla imaginárnou jednotkou

$$i\hat{z}_1 = i|z_1|e^{i\varphi_1} = e^{i\frac{\pi}{2}}|z_1|e^{i\varphi_1} = |z_1|e^{i\left[\varphi_1 + \frac{\pi}{2}\right]}$$
$$i\hat{z}_1 = e^{i\frac{\pi}{2}}\hat{z}_1$$

Vynásobením komplexného vektora imaginárnou jednotkou dostávame komplexný vektor, ktorý je otočený vzhľadom na pôvodný vektor o $\pi/2$

Derivácia komplexného časového vektora

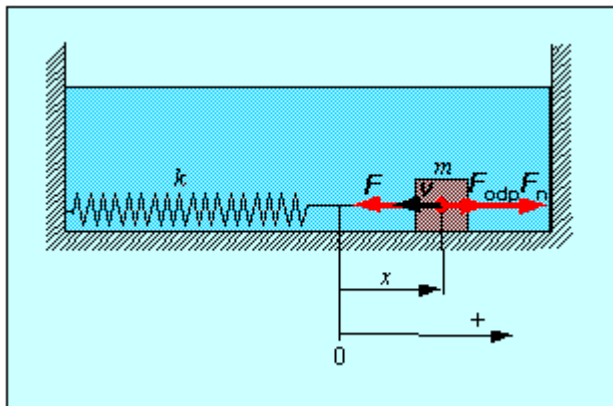
$$\hat{Z}(t) = |z| e^{i[\omega t + \varphi]}$$

$$\frac{d}{dt} \hat{Z}(t) = i\omega |z| e^{i[\omega t + \varphi]} = i\omega \hat{Z}(t) = \omega \hat{Z}(t) e^{i \frac{\pi}{2}}$$

Derivovať časový vektor znamená natiahnuť ho ω krát a otočiť vzhľadom na pôvodný vektor o $\pi/2$

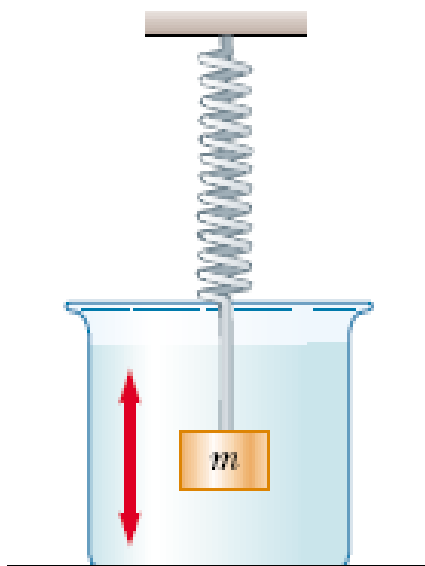
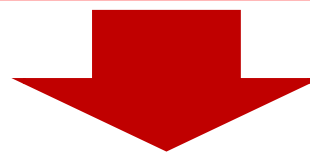
Vynútené kmity

$$m\ddot{x} + \gamma\dot{x} + kx = F_0 \cos[\omega t]$$

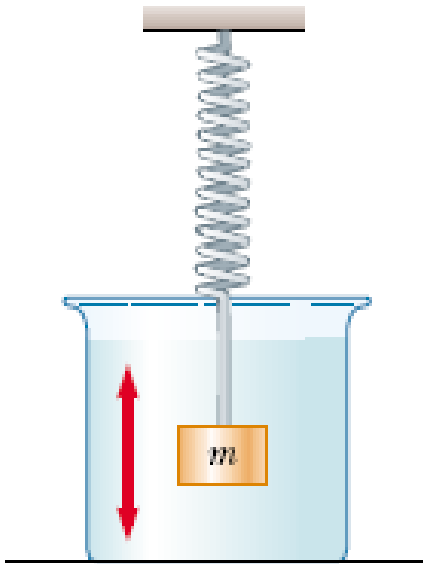
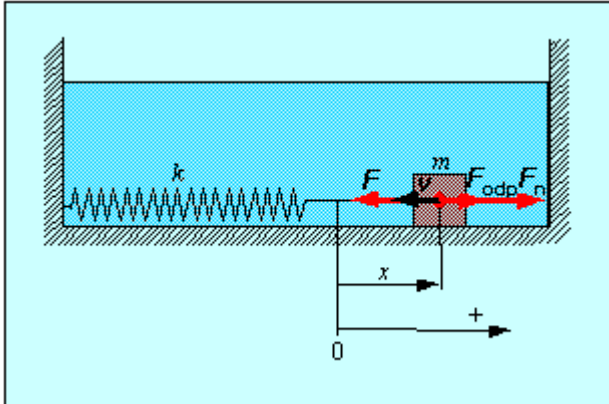
$$\ddot{x} + \frac{\gamma}{m}\dot{x} + \frac{k}{m}x = \frac{F_0}{m} \cos[\omega t]$$

$$\ddot{x} + \frac{\gamma}{m}\dot{x} + \omega_0^2 x = \frac{F_0}{m} \cos[\omega t]$$

$$\text{Re} \left\{ \ddot{\hat{x}} + \frac{\gamma}{m} \dot{\hat{x}} + \omega_0^2 \hat{x} \right\} = \text{Re} \left\{ \frac{F_0}{m} e^{i\omega t} \right\}$$

Vynútené kmity- ustálený stav

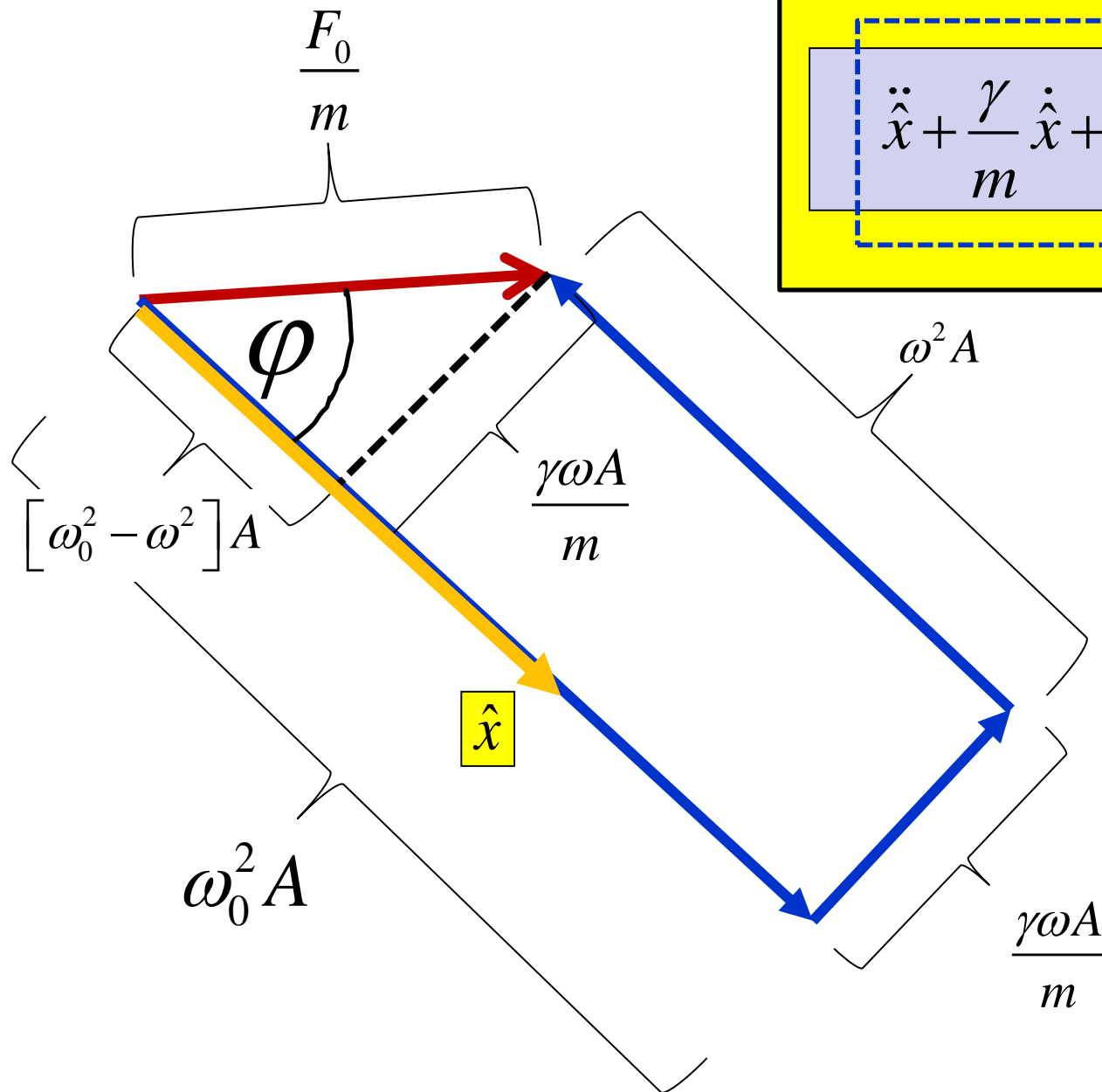
Rovnica pre komplexné vektory

$$\ddot{\hat{x}} + \frac{\gamma}{m} \dot{\hat{x}} + \omega_0^2 \hat{x} = \frac{F_0}{m} e^{i\omega t}$$

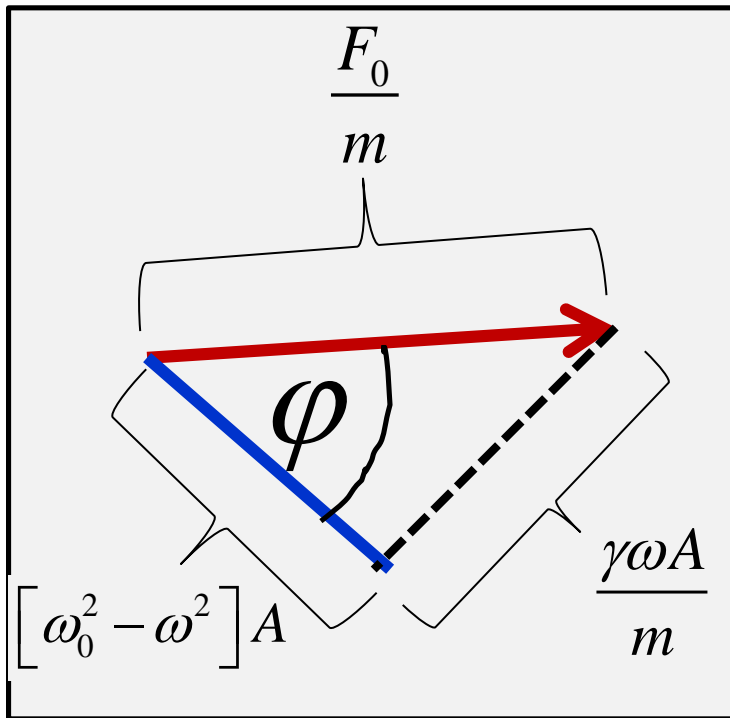
GRAFICKÝ PRÍSTUP – ZOBRAZENIE FÁZOROV

Vektorová rovnica

$$\ddot{\hat{x}} + \frac{\gamma}{m} \dot{\hat{x}} + \omega_0^2 \hat{x} = \frac{F_0}{m} e^{i\omega t}$$

Zobrazenie rotujúceho obrazca v čase $t=0$

Vektorová rovnice

$$\ddot{\hat{x}} + \frac{\gamma}{m} \dot{\hat{x}} + \omega_0 \hat{x} = \frac{F_0}{m} e^{i\omega t}$$

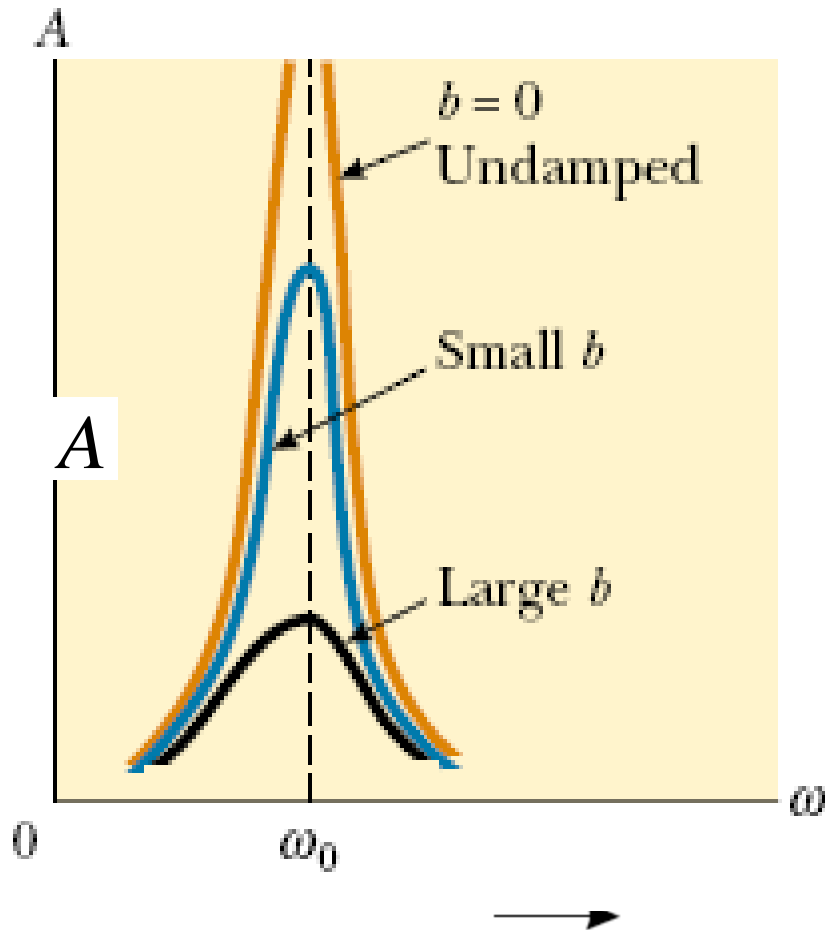
$$[\omega_0^2 - \omega^2]^2 A^2 + \left(\frac{\gamma\omega A}{m}\right)^2 = \left(\frac{F_0}{m}\right)^2$$

$$A = \frac{\left(\frac{F}{m}\right)}{\sqrt{[\omega_0^2 - \omega^2]^2 + \left(\frac{\gamma\omega}{m}\right)^2}}$$

$$\text{tg}\varphi = \frac{\left(\frac{\gamma\omega}{m}\right)}{[\omega_0^2 - \omega^2]}$$

$$x = A \cos(\omega t - \varphi)$$

Amplitúdová charakteristika

$$A = \frac{\left(\frac{F}{m}\right)}{\sqrt{\left[\omega_0^2 - \omega^2\right]^2 + \left(\frac{\gamma\omega}{m}\right)^2}}$$

Rezonančná frekvencia:

$$\frac{dA}{d\omega} = 0 \Rightarrow \omega_{rez} = \sqrt{\omega_0^2 - \frac{1}{2}\left(\frac{\gamma}{m}\right)^2}$$

Ak systém kmitá s rezonančnou frekvenciou, jeho rozkmit je maximálny

Rezonancia – veľké rozkmitanie systému periodickou vonkajšou silou s malou amplitúdou F_0

$$\ddot{x} + \frac{\gamma}{m} \dot{x} + \omega_0^2 x = \frac{F_0}{m} \cos(\omega t)$$

$$\ddot{x} + \frac{\gamma}{m} \dot{x} + \omega_0^2 x = \frac{F_0}{m} \sin(\omega t)$$

KODOVANIE

$$\ddot{\hat{x}} + \frac{\gamma}{m} \dot{\hat{x}} + \omega_0^2 \hat{x} = \frac{F_0}{m} \exp(i\omega t)$$

DEKÓDOVANIE

$$x = \operatorname{Re}\{\hat{x}\}$$

$$x = \operatorname{Im}\{\hat{x}\}$$

$$\ddot{\hat{x}} + \frac{\gamma}{m} \dot{\hat{x}} + \omega_0^2 \hat{x} = \frac{F_0}{m} \exp(i\omega t)$$

$$\hat{x} = \hat{A} e^{i\omega t}$$

$$\dot{\hat{x}} = \hat{A} i\omega e^{i\omega t}$$

$$\ddot{\hat{x}} = \hat{A} (i\omega)^2 e^{i\omega t} = -\omega^2 \hat{A} e^{i\omega t}$$

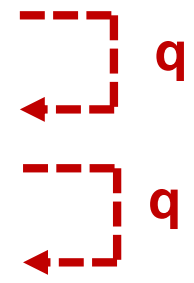
$$\hat{A} = \frac{F/m}{\sqrt{[\omega_0^2 - \omega^2]^2 + \left(\frac{\gamma\omega}{m}\right)^2}} e^{-i\varphi}$$
$$\operatorname{tg} \varphi = \frac{\left(\frac{\gamma\omega}{m}\right)}{[\omega_0^2 - \omega^2]}$$

$$\hat{x} = \hat{A} e^{i\omega t} = \frac{F/m}{\sqrt{[\omega_0^2 - \omega^2]^2 + \left(\frac{\gamma\omega}{m}\right)^2}} e^{i(\omega t - \varphi)} \Rightarrow$$

$$\left\{ \begin{array}{l} \operatorname{Re}\{\hat{x}\} = \frac{F/m}{\sqrt{[\omega_0^2 - \omega^2]^2 + \left(\frac{\gamma\omega}{m}\right)^2}} \cos(\omega t - \varphi) \\ \operatorname{Im}\{\hat{x}\} = \frac{F/m}{\sqrt{[\omega_0^2 - \omega^2]^2 + \left(\frac{\gamma\omega}{m}\right)^2}} \sin(\omega t - \varphi) \end{array} \right.$$

Nájdite štvorec výslednej amplitúdy A^2 vlnenia, ktoré vznikne superpozíciou nekonečného radu harmonických vlnení s tou istou frekvenciou. Amplitúdy vlnení tvoria geometrickú postupnosť a , $a/2$, $a/4$, ... a fázy aritmetickú postupnosť 0 , $\pi/2$, π ... Výpočet znázorníte graficky

$$\begin{aligned}
 y_1 &= a \cos(\omega t - 0) & \rightarrow & y_1 = \operatorname{Re} \left\{ a \exp[i(\omega t - 0)] \right\} \\
 y_2 &= \frac{a}{2} \cos\left(\omega t - \frac{\pi}{2}\right) & \rightarrow & y_2 = \operatorname{Re} \left\{ \frac{a}{2} \exp\left[i\left(\omega t - \frac{\pi}{2}\right)\right] \right\} \\
 y_3 &= \frac{a}{4} \cos(\omega t - \pi) & \rightarrow & y_3 = \operatorname{Re} \left\{ \frac{a}{4} \exp[i(\omega t - \pi)] \right\} \\
 &\dots & & \\
 y_n &= \frac{a}{2^{n-1}} \cos\left(\omega t - (n-1)\frac{\pi}{2}\right) & \rightarrow & y_n = \operatorname{Re} \left\{ \frac{a}{2^{n-1}} \exp\left[i\left(\omega t - (n-1)\frac{\pi}{2}\right)\right] \right\}
 \end{aligned}$$

Geometrická postupnosť s $q = 1/2 \exp(-i\pi/2)$
 Prenásobením predchodcu q dostávame nasledovníka

Stačí spočítať súčet nekonečnej geometrickej postupnosti

$$y = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{a}{2^{n-1}} \cos\left(\omega t - (n-1)\frac{\pi}{2}\right) \rightarrow y = \operatorname{Re} \left\{ \sum_{n=1}^{\infty} \frac{a}{2^{n-1}} \exp\left[i\left(\omega t - (n-1)\frac{\pi}{2}\right)\right] \right\} = \operatorname{Re} \left\{ \sum_{n=1}^{\infty} a \exp[i\omega t] \left[\frac{\exp\left[-i\frac{\pi}{2}\right]}{2} \right]^{n-1} \right\}$$

$$A^2 = y \bullet y^* = \frac{4a^2}{5}$$